

БЕКІТЕМІН

«Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті» КеАҚ

Басқарма мүшесі- ғылым және инновация жөніндегі проректор

Ж. Қалибекқызы

«25» 04 2023ж.

D138 – Ветеринария

**Білім беру бағдарламалар тобы бойынша PhD докторантураға
түсу емтихандарының
БАҒДАРЛАМАСЫ**

Алғы сөз

Докторантураның арнайы пәні бойынша оқуға түсу емтиханының бағдарламасы жоғары білім берудің (магистратура) алдыңғы кезеңінің бағдарламасы көлемінде құрастырылған.

D138 – Ветеринария білім беру бағдарламалар тобы бойынша мамандардың дайындық деңгейіне қойылатын негізгі талаптар:

Докторантураға түсушіде келесі түсінігі болуы қажет:

- техникалық және технологиялық салада қолданылатын, қарастырылып отырған сала бойынша жаңа ғылыми ізденіс жайлы.

білуі керек:

- ғылыми зерттеудің әдістері мен әдістемелерін;
- зерттеу құралдары және олардың нәтижелерін өңдеуді;
- ғылыми ақпаратты саралау мен жинау әдістерін;
- жоғары мектепте педагогика, психология және арнайы пәндерді жүргізу әдістемесін.

істей алуы керек:

- саланың перспективалы технологияларын жасауды;
- зерттеудің жоспарын жасауды;
- заманауи ақпараттық технологияларды қолдана отырып, библиографиялық жұмыстарды жүргізуді;
- нақты зерттеудің тапсырмалардан туындайтын зерттеу әдістерін таңдау, ескі зерттеу әдістерін қайта өзгерту және жаңа әдістерді жасауды;
- алынған мәліметтерді өңдеу, оларды қолда бар әдеби көздердің қорымен саралау мен талдауды;
- жасалған жұмыстарды қойылған талаптарға сай есептерді, рефераттарды, мақалаларды заманауи құралдармен безендіру және басып шығаруды ұсыну.

дағдысы болуы керек:

- педагогикалық және ғылыми-зерттеу жұмысы;
- арнайы технология;
- ПЭЕМ жұмыс істеу және кәсіптік тапсырмаларды шешу;
- заманауи әдістерді қолданып есептерді орындау;
- техникалық және анықтамалық әдебиеттермен, ғылыми-техникалық құжаттармен жұмыс;
- ұжымдық орындаушылардың жұмысын ұйымдастыру;
- өндірістің шаруашылық қызметтерінің экономикалық сараптамасын.

Докторантураға түсу емтиханы компьютерлік форматта өткізіледі және келесі тапсырма түрлерін қамтиды:

- эссе жазу;
- докторантурада оқуға дайындығына тест;
- білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтихан сұрақтарына жауаптар.

БІРІНШІ БЛОК БОЙЫНША СҰРАҚТАР

ҚР және шетелдердегі ветеринарлық медицинаның заманауи мәселелері. Ветеринарияның құрылымы, мақсаттары мен міндеттері. Ветеринария ғылымы мен практикасының жай-күйі. ХЭБ, ДДСҰ, БҰҰ жер үсті және су жануарлары туралы шығарған заңнамалық және нормативтік құжаттар. Қабылданған құқықтық құжаттардың мәні. Аса қауіпті инфекциялық және инвазиялық аурулар кезіндегі мемлекеттік ветеринариялық бақылау. ХЭБ мақсаттары мен міндеттері. Қоршаған орта объектілерін экологиялық қауіпсіздікке зерттеудің заманауи әдістері. Жануарлардың, құстардың, балықтардың және аралардың аса қауіпті инфекциялық және инвазиялық аурулары кезінде ветеринариялық бақылау және қадағалау. Балықтардың жұқпалы ауруларын диагностикалаудың және бақылаудың заманауи әдістері. Иммунологиядағы заманауи мәселелер. Дененің иммундық жүйесі: орталық (сүйек кемігі, тимус, эмбриональды бауыр, Фабрициус сөмкесі) және перифериялық (лимфа түйіндері, көкбауыр, солитарлы фолликулалар, тіндердегі лимфоидты кластерлер, қан). Ветеринариялық фармакологиядағы заманауи проблемалар. Емдеу және алдын-алу үшін қолданылатын жаңа фармакологиялық препараттар. Хирургиялық инфекцияның алдын-алу мәселелері. Ұсақ жануарлардың буаздылығын диагностикалаудың биофизикалық әдістері. Паразиттердің тіршілік ету орны мен болу уақыты бойынша жіктелуі. Симбиотикалық қатынастар жүйесіндегі паразитизм. Академик Е. Н. Павловскийдің трансмиссивті аурулардың табиғи ошақтары туралы ілімі. Қан паразитизмі және қалыптасу жолдары. А. К. Павловскийдің табиғи ошақтары туралы ілім. Жануарлар әлемінде паразитизмнің таралуы. Трематодтар. Жануарлар әлемінде паразитизмнің таралуы. Арахнидтер. Паразиттердің қабылдаушы денеде орналасқан жері бойынша жіктелуі. Құрылымдық ерекшеліктері, Биология *Echinococcus granulosus*. Туындаған аурудың сипаты. Трансмиссивті аурулардың түрлері. *Trichinella spiralis* жасушаішілік паразитизациясының ерекшеліктері. Құрылымдық ерекшеліктері, Биология *Toxoplasma gondii*. Туындаған аурудың сипаты. Құрылымдық ерекшеліктері, биология *Dicrocoelium dendriticum*. Туындаған аурудың сипаты. Құрылыс ерекшеліктері, биология *Gasterophilus intestinalis*. Туындаған аурудың сипаты. Организмдер арасындағы қарым-қатынастың қандай түрінде біреуі екіншісінің тамақ қалдықтарымен қоректенеді? Нематодтардың макро жүйесі және паразиттік таксондардың таралуы (зоо және фитогельминттер). Паразитизмге және қан соруға байланысты жәндіктердің құрылымдық ерекшеліктері. Тамақтану әдістері. Қан сорудың пайда болуы. Қазақстан Республикасындағы жануарларға қатысты паразитоздар, диагностика және ветеринариялық іс-шаралар. Аргаидті кенелер, морфология және биология, ветеринариялық маңызы. Жылқы пироплазмозы, ауруды анықтау, ветеринариялық-санитариялық шаралар. Паразиттік протозоа. Жануарлар әлемінде паразитизмнің таралуы. Дөңгелек құрттар. Жануарлар әлемінде паразитизмнің таралуы. Жәндіктер. Жануарлар әлемінде паразитизмнің таралуы. Цестодтар. Академик Е. Н. Павловскийдің трансмиссивті аурулардың табиғи ошақтары туралы ілімі. Систематика, қысқаша морфология және трематод биологиясы. Описторхоз платоядных. Протозоальды аурулардың диагностикасы. Жылқылардың стронгилятоздары, емдеу және алдын-алу. Жылқылардың стронгилятоздары, емдеу және алдын-алу. Жылқы параскаридозы, ауруды емдеу және алдын-алу. Нематодироз, емдеу, алдын-алу және ветеринариялық-

санитариялық шаралар. Қой цистицеркозы, емдеу және алдын-алу. Құстардың эмериозы, емі, алдын-алу және бақылау шаралары. Жануарлардың пироплазмозы. Түйелер мен басқа жануарлардың Су ауруы. Ветеринарлық мекемелер жүйесі. Ветеринарлық кәсіпкерліктің құрылымы. Ветеринарлық қызмет менеджеріне қойылатын талаптар. Ветеринарлық қызмет менеджері қандай ерекшеліктерге ие болуы керек. Экономикалық әлеует. Экономикалық әлеуеттің негізгі ерекшеліктері. Ветеринарлық қызметтегі менеджмент негіздері. Менеджменттің негізгі мақсаттары мен міндеттері. Ветеринарлық кәсіпорынды басқарудың экономикалық тиімділігін анықтау. Қазақстан Республикасының ветеринария саласындағы заңнамасы. Ветеринарлық кеден бекеттері. Мал шаруашылығындағы аурулардың алдын алу бойынша жалпы іс-шараларды ұйымдастыру. Ветеринариялық іс-шаралардың құны, оларды есептеу әдістері. Ветеринариялық іс-шараларды қаржыландыру көздері: шаруашылықтар мен кәсіпорындардың бюджет қаражаты, ветеринариялық мекемелердің арнайы қорлары, Ветеринариялық-санитариялық қадағалау, оның маңызы, мақсаттары мен міндеттері. Мемлекеттік ветеринариялық-санитариялық қадағалау. Жануарлар иелерінің және меншік нысанына қарамастан мал шаруашылығы өнімдері мен шикізатты қайта өңдеу жөніндегі кәсіпорындар басшыларының міндеттері.

ЕКІНШІ БЛОК БОЙЫНША СҰРАҚТАР

"Жануарлардың жұқпалы емес ауруларын диагностикалау мен емдеудің заманауи әдістері». Перитонит диагностикасы және жіктелуі және хирургиялық емдеуі. Қан кету және оның түрлері. Қан кетуді тоқтату: уақытша, соңғы, өздігінен. Тіс түбірі мен альвеоланың сүйек қабырғасы арасындағы қабынуымен сипатталатын патология. Препутиальды қапшықтың қабынуымен сипатталатын патология. Полиаксиалды (көп осьті) буындарға жатады. Медициналық терминдердің интерпретациясын айтыңыз: инфузия, инъекция, орхидектомия, бұрау, лигатура, антисептикалық, асептикалық. Ашық және жабық кастрация әдістерімен қабыршақтың қандай қабаттары кесіледі? Магда мен Башкиров бойынша паралумбарлы анестезия. Трахеотомия: көрсеткіштері, анестезия, техникасы. Хирургиялық аурулар кезінде табиғи және электр жарығының, тұрақты және ауыспалы токтың денесіне әсер ету механизмі. Емдеудің бірінші және екінші фазаларындағы жарақаттар мен жаралар немен сипатталады. Ақуыз гидролизаттарын вена ішіне енгізу: аминопептид, гидролизин. Құрғақ және ылғалды гангрены емдеу. Бурсит қай жануарларда жиі кездеседі және қандай анатомиялық аймақта? Күйіктің және үсіктің себептері және қауіптілігін сипаттаңыз. Қатерсіз және қатерлі ісік ауруының белгілері. Кеуде және жамбас аяқтарының қозғалтқыш қызметіне қандай иілгіштер мен экстензорлар. Кеуде мүшесінің қай бұлшықетінде өзіндік шырышты бурса болады? Конъюнктиваны және үшінші жиекті зерттеу. Пуркинью-Сансон көмегімен зерттеу. Свеча - катаракта диагностикасының қосымша әдісі. Ауров бойынша ретробульбарлық блокада. Шаруашылықтағы жануарларды офтальмологиялық клиникалық тексеруді ұйымдастыру және өткізу. Жануарлардың қабыну формалары: асептикалық қабыну, серозды қабыну, фибринозды қабыну, іріңді қабыну. Бас аймағындағы нервтердің ауырсынуын басу блокадасы. Жануарларға жасалатын операциялар: иттің үшінші қабағын алу. Жыныс мүшелерінің жағдайын

зерттеудің гинекологиялық және зертханалық әдістері. Эндометриттер. Жасырын эндометрит. Аналық без аурулары. Қойларды қолдан ұрықтандыруды ұйымдастыру және техникасы. Сиыр желінсауының диагностикасы, емі және алдын-алу. Акушерліктегі жүктілікті диагностикалаудың биофизикалық және зертханалық әдістері. Еркек малдың жыныстық және физиологиялық жетілуі. Зерттеу әдістері сүт безі және оның құпиясы. Гематокритті анықтау. Сиырлардағы катаральды желінсаудың диагностикасы, алдын-алу, және емдеу. Туғаннан кейінгі кезең, оның қалыпты ағымын анықтайтын факторлар. Имплантация түрлері. Репродуктивті жолдың ультрадыбыстық көрінісі. Жатырдың ультрадыбысты зерттеудегі қалыпты жағдайы мен буаздылық кезіндегі түрі. Акушерліктегі буаздылықты анықтаудың биофизикалық және зертханалық әдістері. Ұрықтандыру түрлері. Ректоцервикальды әдіс. Ірі қара малдың буаздығын анықтау. Аталақ малдың жыныстық және физиологиялық жетілуі. Эмбрионның дамуындағы сыни кезеңдер. Фармакологияның даму тарихы. Фармакологияның дамуындағы Гиппократ, Авицена, И.П.Павлов, Н.П.Кравков, Н. А. Сошественский және т. б. еңбектерінің маңызы. Сезімтал жүйке терезелерін басатын дәрілердің жалпы сипаттамасы (жергілікті анестетиктер, тұтқыр, қаптайтын, адсорбциялайтын). Химиялық-токсикологиялық талдау туралы түсінік. Сезімтал жүйке ұштарын селективті емес қоздыратын агенттердің жалпы сипаттамасы (аммиак тобы, эфир майлары). Денедегі таралудың дәрілік заттардың қасиеттері мен химиялық құрылымына тәуелділігі. ХТА үшін сынамаларды алу және жіберу ережесі. Дозалар туралы түсінік: бір реттік, тәуліктік, курстық, уытты, өлімге әкелетін. Дәрілік заттардың Фармакодинамикасы және фармакокинетикасы туралы түсінік. Антибиотиктердің жалпы сипаттамасы. Топ пенициллинов, цефалоспоринов. Лейкопоздді және эритропоздді ынталандыратын заттардың сипаттамасы. Фармакологиялық заттардың жергілікті, резорбтивті және рефлекторлық әсері туралы түсінік. Витаминдік препараттардың жалпы сипаттамасы (суда еритін және майда еритін дәрумендердің негізгі қасиеттері). Фармакологиялық заттардың қозуы мен тежелуі туралы түсінік. Мәні, осы іс-әрекеттердің әр түрлі бұзушылықтар функционалдық жай-күйін, жануарлар. Тамақ өндірісінде қолданылатын, хирургияда қолданылатын ас қорытуға әсер ететін ферменттік препараттардың әсер ету және қолдану механизмдері. Антипсихотиктердің, транквилизаторлардың және седативтердің жалпы сипаттамасы(мысалы, аминазин, феназепам, диазепам, бром тұздары, өсімдік тектес препараттар). Пути выведения фармакологических веществ. Период полувыведения, пол-ного выведения. Материалдық Кумуляция және эффект кумуляциясы. Фармакологиялық және Ток-сикологиялық маңызы. Коагулянттардың, антикоагулянттардың және қан алмастырғыштардың сипаттамасы (гепа-рин, неодикумарин, тромбин, викасол, полиглюкин, гемодез, натрий хлоридінің изотоникалық ерітіндісі, Рингер ерітіндісі). Антигельминтикалық препараттардың жалпы сипаттамасы.

ҮШІНШІ БЛОК БОЙЫНША СҰРАҚТАР

Ғылыми зерттеу әдістерін таңдау. Эксперименттің теориясы мен әдістері Ғылым және оны қамтамасыз ету. Ғылым туралы түсіну. Ғылыми зерттеулердің принциптері, мақсаты мен міндеттері. Ғылыми зерттеулердің теориялық бөлімі. Тақырыпты таңдау негіздері, зерттеудің практикалық маңыздылығы және өндіріске енгізу, жаңашылдық, экономикалық тиімділік, экологиялық және саяси маңыздылығы. Ғылыми зерттеулердің эксперименттік бөлігі. Эксперименттік зерттеулердің міндеттері, ұйымдастырылуы және кезеңдері. Эксперименттің әдістемелік қамтамасыз етілуі. Эксперимент жүргізу схемасын жасау, ғылыми зерттеу объектілерін таңдау және дайындау. Эксперимент нәтижелерін талқылау және талдау. Тұжырымдар. Бактериологиялық зерттеулер үшін сынама алу тәртібі. Ғылыми мақаланы баспадан шығару тәртібі. Ғылыми зерттеу әдістерінің түсіндірмесі. Ветеринария ғылымындағы ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізу жоспарын құрастыру және оның теориялық кезеңі. Ғылыми зерттеулерді жоспарлау және ғылыми-зерттеу жұмыстарының қорытындысына және есебіне қойылатын талаптар. Эксперименттік мәліметтерді өңдеу және оның нәтижесін өндіріске енгізу. Зерттеу нәтижесін апробациядан өткізу, инновациялық патенттер алу. Ғылыми-зерттеу нәтижесін апробациядан өткізу. Ғылыми-зерттеу нәтижелеріне тұжырым жасау. Ғылыми-зерттеулерді логикалық талдау, қорытындылау және ауылшаруашылық өндірісіне, ғылымға ұсыныс жасау. Ғылыми-зерттеу мекемелерінің құрылымы және оны лицензиялау. Ғылыми-зерттеудің арнаулы және қосымша әдістері. Ғылыми-зерттеулердің метрологиясы. Ғылыми-зерттеу жұмысының нәтижесін өндіріске енгізу. Клиникалық, диагностикалық, бактериологиялық, вирусологиялық, биохимиялық және тағы басқа зерттеу әдістерін таңдау. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізудің негізгі бағыттары. Ғылыми-зерттеу әдістерінің арнайы және қосымша әдістері. Ғылыми-зерттеу жұмыстарының жоспары. Ғылыми-зерттеу әдістеріне қойылатын талаптар. Ғылыми-зерттеу зертханасына қойылатын талаптар. Эксперименттерді жүргізіп және алынған мәліметтерді талдаудан өткізіп, өндіріске және ғылым саласына енгізу. Ғылыми зерттеу материалдарын статистикалық өңдеуден өткізу. Ғылыми зерттеулердің логикалық ақталуы және ауылшаруашылық өндірісіне, ғылымға енгізуге ұсыныс жасау.

ЭССЕ ТАҚЫРЫПТАРЫ

Жүрек-қан тамырлар жүйесінің функционалдық қабілетін анықтау барысындағы клиникалық жағдайға сипаттама.

Карантиндеу және шектеу туралы ұғым. Индет ошағы мен қауіп төнген аймақтың шекарасын анықтау.

Вирустық инфекциядағы иммундық жауап және гематологиялық көріністің пайда болуын анықтаудағы зертханалық дәйектемелерге клиникалық балау.

Шешекті балау, дауалау және сауықтыру шаралары.

Малдарға қалыпты микроклимат жасап, олардың физиологиялық ерекшеліктеріне сәйкестіріп күтіп-бағу жағдайы.

Диспротеиноздар патоморфологиясы; олардың себептері мен патогенезі.

Фармакотерапевтикалық қағида негізінде ветеринариялық препараттарды қолдануға ветеринариялық-санитариялық токсикологиялық талдау.

Ауыл шаруашылық саласында қолданылатын химикаттармен зақымданған жануар текті өнімдерді ветеринариялық-санитариялық токсикологиялық бағалау.

Антибиотиктерді қолданудың бағыттары мен жетістіктері.

Хлорорганикалық қосылыстарды ауыл шаруашылығында пайдаланудың алғы шарттары.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Сайдуллин Т. Индеттану және жануарлардың жұқпалы аурулары Оқулық. — Алматы, 2009. — 518 б.
2. Еңбек гигиенасы курсы «Қоршаған орта объектілерін санитарлық сараптау. Қоршаған орта объектілерін дезактивациялау әдістері» Алматы, 2018 ж
3. Дюсембаев С.Т. Вертеринариялық санитарлық сараптау Алматы -2013. 210б
4. Ярилин А.А. - Иммунология. Учебник Новосибирск, -2010-212б
5. Ветеринарлық хирургия: Оқу-әдістемелік кешен / Құраст. Н.И. Майрон. - Горно-Алтайск: Горно-Алтай мемлекеттік университетінің РИО, 2010. - б. 218
6. Кереев я.Ш., Шалменов М. Ш., Айтпаева з. с. "Паразитология және жануарлардың инвазиялық аурулары". Алматы, 2014. – Б. 37
7. Ж. М. Есімбеков "Арахноэнтмология", Новосибирск, 2002 ж. - 3 б.
8. Ақбаев М.Ш., Васильев Ф.И., Балагула Т. В., Коновалов Н. К. Оқулық. "паразитология және жануарлардың инвазиялық аурулары ""құлақ" - М., 2001. – 535 с
9. И.А.Калашник [және басқалары]; барлығы. ред. И.А. Калашник. - М .: Агропромиздат, 1988 ж. - 202 б.
10. Ветеринарлық хирургия: Оқу-әдістемелік кешен / Құраст. Н.И. Майрон. - Горно-Алтайск: Горно-Алтай мемлекеттік университетінің РИО, 2010. - б. 218
11. Фармакология / Уша Б.В., Жуленко В.Н., Волкова О.И./ Под ред. Жуленко В.Н. – М.: КолосС,2003
12. Фармакология / Уша Б. В., Журенко В. Н., Волкова О. и./ ред. Журенко в. Н. – М.: КолосС, 2003
13. Ми И. Е. Фармакология – М.: Құлақ, 1978
14. Лободин, К.А. Лигфол для коррекции воспроизводительной функции коров / К.А. Лободин, А.Г. Нежданов, В.С. Бузлама // Ветеринария. – 2006. - №3. – С. 39-44.
15. Студенцов, А.П. Акушерство, гинекология и биотехника размножения животных / А.П. Студенцов, В.С. Шипилов, В.Я. Никитин и др.. – М.: КолосС, 2005. – 512 с.